

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов
« 11 » _____ 2019 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Галузі знань

01 Освіта

02 Культура і
мистецтво

23 Соціальна робота

Спеціальності

013 Початкова освіта

014 Середня освіта

024 Хореографія

231 Соціальна робота

Освітньої програми/
Предметної спеціальності

Початкова освіта

Музичне мистецтва

Хореографія

Соціальна педагогіка

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1195/19
(підпис) _____ (підпис) _____
« » 2019

Київ - 2019

РОЗРОБНИК: Кравченко Наталія Володимирівна, викладач циклової комісії природничих дисциплін Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, старший викладач.

Викладач: Кравченко Наталія Володимирівна, викладач циклової комісії природничих дисциплін Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, старший викладач.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від «29» серпня 2019 р. № 1
Голова циклової комісії _____ (Л. М. Глухенька)

Робочу програму перевірено
«29» серпня 2019 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи _____ З. Л. Гейхман

Заступник директора з навчальної роботи _____ Я. В. Карлінська

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № _____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № _____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № _____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/ годин	1,5/45
Курс	II
Семестр	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	22
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	21
Форма семестрового контролю	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Безпека життєдіяльності (БЖД) — комплексна дисципліна, спрямована на здобуття базових знань з проблеми забезпечення оптимальних умов існування людини у природному і техногенному середовищах.

Доцільність вивчення зазначеної дисципліни пов'язана з невідпинним підвищенням негативного впливу господарської діяльності на середовище, яке оточує людину, — не лише природне, а й виробниче та побутове. Зниження якості довкілля, виробництво нових, не відомих раніше речовин, генетична модифікація сільськогосподарських рослин, застарілість виробничого обладнання і технологічних процесів, використання в побуті великої кількості хімічних препаратів і різних механізмів потребують знання факторів, що впливають на стан людини, і найнеобхідніших методів і способів можливого зниження негативного впливу цих факторів. Безпека життєдіяльності є комплексною дисципліною, що базується на знаннях з багатьох дисциплін — основ екології, психології та фізіології праці, хімії, фізики, соціології, демографії і потребує дотримання здорового способу життя.

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності» майбутні молодші спеціалісти повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетентностей з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу ОГ в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» молодші спеціалісти у відповідних напрямках підготовки повинні мати такі головні загальнокультурні та професійні компетентності.

Загальнокультурні компетентності охоплюють:

- культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;
- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які

можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

Професійні компетентності за видом діяльності охоплюють:

виробничо-технологічна діяльність:

- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;
- вміння оцінити сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків;

організаційно-управлінська діяльність:

- здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки;
- знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки;
- вміння забезпечити координацію зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

проектно-конструкторська діяльність:

- вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої уражальної дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі;
- вміння оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення надзвичайних ситуацій;

педагогічно-консультативна діяльність:

- обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій за надзвичайних ситуацій;
- вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у надзвичайних ситуаціях;

контрольно-консультативна діяльність:

- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями і показниками та надавати консультації працівникам організації (підрозділу) щодо підвищення його рівня;
- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів;

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» студенти зможуть *оволодіти:*

- знаннями щодо культури безпеки і ризик-орієнтованого мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;
- базовими знаннями з правових та організаційних питань з безпеки життєдіяльності;
- знаннями щодо використання законодавчих та нормативно-правових актів в галузі забезпечення безпеки;
- знаннями стосовно сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вмінням визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;
- принципами, методами і засобами оцінки середовища перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства;
- навиками проведення моніторингу небезпечних ситуацій та обґрунтування головних підходів та засобів збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- знаннями щодо організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вмінням обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки;
- навиками координації зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

розуміти та пояснювати:

- небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами небезпек мирного часу;
- причини і можливі наслідки небезпек;
- принципи ідентифікації небезпек;
- принципи класифікації небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;
- загальні принципи зростання рівня небезпек на сучасному етапі;
- негативні наслідки небезпек в Україні з точки зору безпеки життєдіяльності;
- наслідки впливу небезпечних та вражаючих факторів на організм людини та навколишнє середовище;
- основи захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання;
- принципи проведення моніторингу небезпечних ситуацій та обґрунтовувати головні підходи та засоби збереження життя і здоров'я

аналізувати:

- зміст основних компонентів системи «людина – життєве середовище»;
- сучасні проблеми безпеки життєдіяльності, рівні небезпеки;

- середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства;
- сталість функціонування об'єкта господарювання в умовах надзвичайної ситуації та обґрунтовувати заходи щодо її підвищення;
- джерела техногенної, природної, біологічної, соціальної небезпеки та заходи по забезпеченню безпеки життєдіяльності при прояві цих небезпек;
- надзвичайні ситуації та причини їх виникнення, характеристики вражаючих факторів та осередків ураження при надзвичайних ситуаціях техногенного, екологічного та природного характеру;
- наслідки надзвичайних ситуацій, вирішувати задачі по оцінці радіаційної і хімічної обстановки, робити висновки та пропозиції, які направлені на забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах радіаційного та хімічного забруднення;
- основи фізіологічної безпеки людини, раціональні умови, параметри та норми забезпечення безпеки в природному, виробничому, побутовому та соціальному середовищі, джерела антропогенних забруднень оточуючого середовища, вплив цих забруднень на безпеку життєдіяльності

визначати:

- зміст і сутність основних понять і термінів, якими оперує безпека життєдіяльності;
- загальні закономірності виникнення небезпек, їх властивості;
- небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами небезпек;
- відповідні заходи та засоби щодо створення і підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності людини
- за різними ознаками явні та потенційні небезпеки і по можливості попереджати їх вплив на особисту життєдіяльність та життєдіяльність оточуючих людей;
- рівень впливу різних небезпек на здоров'я і життя людини та довкілля;
- засоби індивідуального та колективного захисту, основні принципи та способи захисту людей при прояві різних видів небезпек

орієнтуватися:

- в основних методах і системах забезпечення техніки безпеки;
- в методологічних засадах і методах дослідження безпеки життєдіяльності;
- в документах з міжнародного права, законодавчих та нормативно-технічних документах, керівних і нормативних документах України щодо захисту людей у надзвичайних ситуаціях

приймати:

- адекватні рішення та виконувати дії спрямовані на ліквідацію надзвичайних ситуацій, в разі їх виникнення;
- рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень;

розробляти:

- заходи та застосовувати засоби захисту від небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів

використовувати:

- у своїй професійній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, які спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини;
- засоби індивідуального захисту, сховища, укриття та інші захисні споруди для забезпечення людей в умовах надзвичайних ситуацій

надавати:

- екстрену медичну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій мирного часу

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторні					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 Теоретичні основи безпеки життєдіяльності							
<u>Тема 1.</u> Безпека життєдіяльності як категорія	4	2					2
<u>Тема 2.</u> Небезпека. Ризик як кількісна оцінка небезпеки	7	2	2				3
<u>Тема 3.</u> Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності	8	2	2				4
Разом	19	6	4				9
Змістовий модуль 2 Джерела небезпеки життєдіяльності людини та породжені ними фактори. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій							
<u>Тема 4.</u> Природні та техногенні небезпеки	8	2	2				4
<u>Тема 5.</u> Соціально - політичні небезпеки, їхні види та характеристика	8	2	2				4
<u>Тема 6.</u> Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві	8	2	2				4
Модульний контроль	2						
Разом	26*	6	6				12
Усього	45*	12	10				21

* з урахуванням модульної контрольної роботи

5. Програма навчальної дисципліни

Тема 1: Безпека життєдіяльності як категорія

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Ключові терміни та поняття: безпека, небезпека, життя, діяльність, життєдіяльність, безпека життєдіяльності, життєве середовище.

Рекомендовані джерела:

основні – 2; 3; 4

додаткові – 6; 7; 10

Тема 2: Небезпека. Ризик як кількісна оцінка небезпеки

Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Загальний аналіз ризику. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику

Ключові терміни та поняття: ризик, техногенне середовище, побутове середовище, виробниче середовище, джерело небезпек, вражаючий фактор, шкідливий фактор, небезпечний фактор, катастрофа, допустимий ризик, дерево помилок.

Рекомендовані джерела:

основні - 1; 2; 3

додаткові – 6; 7; 10

Семінар 1: Безпека життєдіяльності як категорія . Небезпека. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Тема 3: Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності

Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС.

Ключові терміни та поняття: конституція, нормативні акти, здоровий спосіб життя, основні принципи охорони здоров'я, санітарно-епідемічне благополуччя населення, медико-соціальна допомога, безпека праці, охорона праці, управління охороною праці, пожежна безпека, правові основи БЖД, екологічна безпека

Рекомендовані джерела:

основні – 2; 3; 5

додаткові – 6; 7; 10; 11

додаткові ресурси – 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13

Семінар 2: Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності

Тема 4: Природні небезпеки

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Ключові терміни та поняття: природні небезпеки, антропогенне забруднення, стихійні лиха, літосферні стихійні лиха, гідросфері стихійні лиха, атмосферні стихійні лиха; пожежі

Рекомендовані джерела:

основні - 1; 2; 3

додаткові – 6; 7; 10

Семінар 3: Природні небезпеки

Тема 5: Техногенні небезпеки та їх наслідки

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

Етапи розвитку пожежі. Небезпечні для людини фактори пожежі.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Ознаки радіаційного ураження. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, ступень їхньої дії на організм людини.

Ключові терміни та поняття: сильнодіючі отруйні речовини, техногенні небезпеки, випромінювання, аварії, пожежі, вибухи, СДОР.

Рекомендовані джерела:

основні - 1; 2; 3

додаткові – 6; 7; 10

Семінар 4: Техногенні небезпеки та їх наслідки

Тема 6: Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристика

Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, переробляння або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної небезпеки. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Ключові терміни та поняття: екстремальна криміногенна ситуація, тероризм, війна, соціально-політичні небезпеки, конфлікт, злочинність, згвалтування.

Рекомендовані джерела:

основні – 2; 3; 4

додаткові – 6; 7; 10

Тема 7: Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві

Загальна характеристика комбінованих небезпек, їх класифікація.

Природно-техногенні небезпеки – парниковий ефект, порушення озонового шару, смог, кислотні опади, пилові бурі, зменшення родючості ґрунтів, виникнення пустель та інші явища, породжені людською діяльністю.

Природно-соціальні небезпеки – химерні етноси, наркоманія, епідемії інфекційних захворювань, венеричні захворювання, СНІД.

Причини та наслідки виникнення небезпек у сучасному урбанізованому середовищі.

Основні заходи та засоби захисту від небезпек, властивих міському середовищу.

Ключові терміни та поняття: парниковий ефект, кислотні опади, природно-соціальні небезпеки, наркоманія, урбанізоване середовище, соціальні хвороби, епідемія, глобальна екологічна криза, комбіновані небезпеки

Рекомендовані джерела:

основні – 2; 3; 4

додаткові – 6; 7; 10

Семінар 5: Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві

Тема 8: Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація дій у разі усунення їх негативних наслідків

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах.

Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС.

Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт. Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення у зоні НС.

Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивує, дегазує та дезінфікує розчини..

Спеціальні відомчі та позаштатні формування, які залучаються (у межах їхніх тактико-технічних можливостей) до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Визначення порядку їхнього приведення до готовності та організації управління діями у процесі виконання завдань.

Організація життєзабезпечення населення у НС та надання гуманітарної допомоги потерпілим.

Ключові терміни та поняття: надзвичайна ситуація, небезпечні природні явища, стихійне лихо, рівні НС, НС за характером походження, моніторинг НС, завдання ЄДСЗР, рівні ЄДСЗР, координуючі органи ЄДСЗР, сили

постійної готовності, режим функціонування ЄДСЗР, надзвичайний стан, мобілізація, евакуація, перша долікарська допомога, клінічна смерть, допомога при опіках та отруєннях

Рекомендовані джерела:

основні – 2; 3; 4

додаткові – 6; 7; 10; 11; 13

Семінар 6: Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація дій у разі усунення їх негативних наслідків

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

При оцінюванні рівня навчальних досягнень студентів з безпеки життєдіяльності враховується:

- рівень розуміння основних аспектів взаємодії в системі «людина – життєве середовище»;
- обсяг відтворення знань, рівень розуміння навчального матеріалу;
- самостійність суджень та глибина знань;
- здатність застосовувати їх у практичній діяльності з метою розв'язування практичних задач;
- уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними уміннями та навичками дій в умовах небезпеки.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за характеристиками, наведеними в таблиці 1.

Таблиця 1

<i>Рівні навчальних досягнень</i>	<i>Бали</i>	<i>Характеристика навчальних досягнень</i>
Початковий	1	студенти за допомогою викладача або з використанням підручника (робочого зошита) пояснюють зв'язок курсу «Безпеки життєдіяльності» з навчальними дисциплінами та практикою життєвого досвіду
	2	студенти за допомогою викладача або з використанням підручника (робочого зошита) відтворюють незначну частину навчального матеріалу, пояснюють структуру і завдання безпеки життєдіяльності
	3	студенти за допомогою викладача або з використанням підручника (робочого зошита) відтворюють частину навчального матеріалу, зокрема пояснюють основні етапи розвитку проблеми забезпечення безпеки життєдіяльності людини; відповідають на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні); допускають суттєві помилки
Середній	4	студенти за допомогою викладача відтворюють незначну частину навчального матеріалу; дають визначення окремих понять, визначень та термінів безпеки життєдіяльності; описують небезпеки за планом; можуть повторити за зразком певну операцію, дію
	5	студенти, відповідаючи на запитання викладача відтворюють основний зміст навчального матеріалу; характеризують джерела небезпеки, небезпечних та шкідливих факторів
	6	студенти виявляють знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповіді на поставлені запитання правильні, але недостатньо осмислені; у цілому правильно вживають основні терміни та визначення у безпеці

		життєдіяльності; вміють застосовувати знання при виконанні завдань за зразком
Достатній	7	студенти правильно відтворюють основну частину навчального матеріалу, використовуючи необхідну термінологію; відповідають на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; знають загальні положення теорії управління ризиком; вміють наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролюють власні навчальні дії; за допомогою викладача формулюють висновки
	8	знання студентів є достатніми, вони самостійно відтворюють навчальний матеріал, застосовують вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, визначають причини та можливі наслідки небезпек; відповіді студентів логічні, хоч і мають неточності
	9	студенти добре володіють вивченим матеріалом; застосовують знання в стандартних ситуаціях; вміють аналізувати і систематизувати інформацію; використовують загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією; уміють працювати зі схемами, графіками, таблицями
Високий	10	студенти мають повні, глибокі знання; логічно та усвідомлено відтворюють навчальний матеріал у межах навчальної програми; класифікують небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори; оцінюють рівень небезпеки; здатні використовувати знання у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення
	11	студенти мають гнучкі знання в межах вимог навчальної програми, аргументовано використовують їх у різних ситуаціях, вміють знаходити інформацію та аналізувати її; оцінювати обстановку і приймати рішення щодо дій в небезпечних та надзвичайних ситуаціях
	12	студенти мають системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовують їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; вміють самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися різними джерелами інформації, моделювати умови виникнення небезпечних ситуацій

6.2. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Тематична оцінка виставляється з урахуванням поточних оцінок за різні види навчальних робіт.

З метою об'єктивного семестрового оцінювання, що здійснюється на підставі тематичного оцінювання, використовуються різні форми для проведення перевірки навчальних досягнень з різних тем: усне опитування, виконання самостійних робіт, тестування (письмове, усне, комп'ютерне), тематична контрольна робота.

Завдання для перевірки навчальних досягнень спираються не тільки на базові знання студентів, а й на вміння їх застосовувати. Обов'язковим елементом тематичної контрольної роботи є завдання з короткою та розгорнутою відповіддю

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю: модульна контрольна робота.

Завдання для модульної контрольної роботи містять різнорівневі тестові завдання; завдання на встановлення відповідності між термінами та їх визначення та запитання з розгорнутою відповіддю. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 0,5 бали, за неправильну відповідь 0 балів, відповідь на завдання щодо встановлення відповідності між термінами та їх визначенням та запитання з розгорнутою відповіддю по 2,5 бали.

Модульна контрольна робота вважається зарахованою, якщо вона оцінена на 5 та більше балів.

До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90% навчальних занять і отримали не менше 70% від можливої кількості балів за поточну роботу.

**Навчально-методична карта дисципліни «Безпека життєдіяльності»
для спеціальності «Початкова освіта»; «Хореографія»; «Соціальна
робота»; «Музичне мистецтво»**

**Всього 45 год, з них аудиторних – 24 год. (лекції – 12 год., семінари – 10 год.,
модульний контроль – 2 год.), самостійна робота – 21 год; форма контролю – -**

Модулі	Змістовий модуль 1.					Змістовий модуль 2.					
Назва модуля	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності					Джерела небезпеки життєдіяльності людини та породжені ними фактори. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій					
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Теми лекцій	Безпека життєдіяльності як категорія.	Небезпека. Ризик як кількісна оцінка безпеки		Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності		Природні та техногенні небезпеки. Їх наслідки		Соціальні та політичні небезпеки, їхні види та характеристика		Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві	
Теми семінарських занять			Семінар №1. Безпека життєдіяльності як категорія. Небезпека. Ризик як кількісна оцінка безпеки		Семінар №2. Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності		Семінар №3. Природні та техногенні небезпеки Їх наслідки		Семінар №4. Соціальні та політичні небезпеки, їхні види та характеристика		Семінар №5. Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві
Самостійна робота	5 балів	5 балів		5 балів		5 балів		5 балів		5 балів	
Тести	Тестова контрольна робота					Тестова контрольна робота					
Модульний контроль	Модульна контрольна робота										
Підсумковий контроль	-										

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Безпека життєдіяльності. 2-ге вид. [текст]: підручник./[О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін] – К.: «Центр учбової літератури», 2016.-448 с.
2. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред./ Є. П. Желібо. 6-е вид.- К.: «Каравела», 2013.-344 с.
3. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / В. В. Зацарний, О. В. Зацарна, О. В. Землянська, Д. В. Зеркалов. – К.: Основа, 2016. – 204 с.
4. Зеркалов Д. В. та ін. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / Д. В. Зеркалов, Т. Є. Луц, Н. Ф. Качинська, О. С. Ільчук, Н. П. Чиканова-Васильєва / За ред. Д. В. Зеркалова. – К.: Основа, 2014. – 364 с.
5. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці. Навч.посіб. / – К.: Основа, 2016. – 267 с.

Додаткова:

6. Зеркалов Д. В. Основи безпеки людини. Навч. посібник. – К.: «Основа». 2015. – 417 с.
7. Вдовенко О.П. Безпека життєдіяльності: навч.-методичний посібник / О.П. Вдовенко Університет сучасних знань. – К.: Знання України, 2010. – 131 с.
8. Пашков А.П. Безпека життєдіяльності: методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять та виконання самостійних письмових робіт. – К.: Основа, 2014. – 48 с.
9. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Праховнік Н.А., Зацарний В.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18956>.
10. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>
11. Міхеєв Ю.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Цивільний захист: Навчальний посібник – К.: Основа, 2014. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/18966>.

Додаткові ресурси:

1. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності/Підручник. - К.: ЦУЛ, 2013. - 448 с. <http://www.westudents.com.ua/knigi/19-bezpeka-jittedyalnost-zaporojets-o.html>
2. Безпека життєдіяльності. 2-ге вид. [текст]: підручник./ [О. І. Запорожець, Б. Д. Халмурадов, В. І. Применко та ін.] – К.: «Центр учбової літератури», 2017.-448с.
3. Конституція України. Основний закон. – К., 1996. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (Верховна Рада України; Закон від 08.02.1995 № 39/95-ВР) <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр>
5. Закон України «Про дорожній рух» (Верховна Рада України; Закон від 30.06.1993 № 3353-ХІІ) <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>

6. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 48, ст.2055)
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1708-18>
7. Кодекс законів про працю України. (Від 10.12.1971 № 322-VIII)
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
8. Кодекс цивільного захисту України. (Від 02.10.2012 № 5403-VI)
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
9. Закон України про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення//Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
10. Закон України про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань (закон від 14 січня 1998 р.) – К., 1998.
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вр>
11. Закон України про охорону праці//Верховна Рада України (закон від 14.10.1992 № 2694-XII. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19)
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
13. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
<http://www.mns.gov.ua>
14. Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
<http://www.dnopr.kiev.ua>.
15. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
<http://www.social.org.ua>.